

Các yếu tố ảnh hưởng đến sự tham gia của người dân địa phương trong phát triển du lịch dựa vào cộng đồng tại Làng chài Mũi Né - Bình Thuận

LƯƠNG THỊ KIM NGÂN*
NGUYỄN THỊ TRANG**
PHẠM XUÂN AN***

Tóm tắt

Bài viết nhằm tìm hiểu các yếu tố ảnh hưởng đến quyết định tham gia của người dân địa phương trong phát triển du lịch dựa vào cộng đồng tại Làng chài Mũi Né - Bình Thuận. Kết quả nghiên cứu cho thấy, sự tham gia của người dân ở đây đang ở dạng khá sơ khai. Các hình thức chủ yếu là hoạt động kinh doanh tự phát, quy mô nhỏ và thiếu tính hệ thống; chuyên nghiệp. Các yếu tố quan trọng giải thích cho thực trạng này gồm các hạn chế về nhận thức và hiểu biết của người dân đối với du lịch nói chung và kinh doanh dịch vụ du lịch bổ sung nói riêng, hạn chế về cơ chế và nguồn lực, cũng như các rào cản trong hoạt động kinh doanh du lịch. Kết quả nghiên cứu cũng cho thấy, cơ hội khuyến khích sự tham gia của người dân vào hoạt động du lịch nói chung, cũng như cung cấp các dịch vụ du lịch bổ sung là khả quan nếu có các giải pháp và chính sách phù hợp, để nâng cao nhận thức và năng lực tham gia của người dân.

Từ khóa: du lịch dựa vào cộng đồng, cộng đồng địa phương, Làng chài Mũi Né

Summary

This paper aims to clarify factors impacting the decision of local people to participate in community-based tourism development in Mui Ne fishing village, Binh Thuan. Research results show that their participation is in the early stages of development, which is spontaneous, small-scale, unsystematic and unprofessional. The reasons come from limitations on people's awareness and understanding about tourism in general and supplementary services in tourism business in particular, as well as limitations on mechanism and resources and barriers to tourism business. In addition, the outcomes illustrate that there will be an opportunity to encourage people's participation in tourism and in providing supplementary tourism if there are proper solutions and policies to raise their awareness and the ability to take part in tourism activities.

Keywords: community-based tourism, local community, Mui Ne fishing village

GIỚI THIỆU

Làng chài Mũi Né, TP. Phan Thiết, tỉnh Bình Thuận là một trong những địa điểm có nhiều tiềm năng để phát triển du lịch dựa vào cộng đồng. Với lợi thế nằm trong Khu du lịch quốc gia Mũi Né, lượng khách du lịch đến Mũi Né luôn tăng qua các năm, cảnh quan biển đẹp... đáp ứng nhu cầu tham quan và trải nghiệm của du khách. Đặc điểm đặc trưng của hoạt động du lịch dựa vào cộng đồng là thường gắn liền với các làng nghề thủ công, làng

nghề truyền thống. Làng chài Mũi Né với truyền thống làm nghề đánh bắt, sản xuất nước mắm thủ công từ lâu đã trở thành sinh kế của người dân nơi đây với những âm điệu nhộn nhịp của cuộc sống miền biển, du khách đến đây ngoài trải nghiệm cuộc sống và nghề chài lưới của ngư dân còn có thể lựa chọn cho mình những hải sản tươi sống và những đặc sản được làm từ hải sản. Mặc dù vậy, sự tham gia của người dân tại đây vào hoạt động du lịch còn ít, tự phát, không đồng đều. Nhiệm vụ đặt ra là cần phải có sự định hướng, đầu tư đúng mức giúp người dân tham gia các hoạt động làm du lịch một cách bài bản, hệ thống và bền vững, cùng vì lợi ích chung nâng cao đời sống cho người dân nơi

*, **, ***, Trường Đại học Công nghiệp Thực phẩm TP. Hồ Chí Minh

Ngày nhận bài: 04/4/2022; Ngày phản biện: 18/4/2022; Ngày duyệt đăng: 24/4/2022

HÌNH: MÔ HÌNH NGHIÊN CỨU ĐỀ XUẤT

Nguồn: Nhóm tác giả tổng hợp và đề xuất

đây từ các hoạt động du lịch dựa vào cộng đồng, nâng cao ý thức và trách nhiệm xã hội, môi trường.

CƠ SỞ LÝ THUYẾT VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

Cơ sở lý thuyết

Cộng đồng

Theo Võ Quốc (2006), cộng đồng được cho là một khái niệm có nhiều tuyến nghĩa, trong đó, tuyến nghĩa khoa học xã hội cộng đồng bao gồm: Các thực thể xã hội có cơ cấu tổ chức chặt chẽ hoặc không chặt chẽ, tồn tại trong một không gian địa lý nhất định. Còn Bùi Thị Hải (2012) định nghĩa, cộng đồng được hiểu là một nhóm dân cư cùng sinh sống trên một lãnh thổ nhất định được gọi tên, như: làng, xã, huyện, thị xã, tỉnh, thành phố, quốc gia... có những dấu hiệu chung về thành phần giai cấp, truyền thống văn hóa, đặc điểm kinh tế - xã hội.

Du lịch dựa vào cộng đồng

Thuật ngữ du lịch dựa vào cộng đồng (Community Based Tourism) được đề cập đến trên thế giới bắt đầu từ những năm 70 của thế kỷ XX. Hiện nay, có nhiều tên gọi khác nhau có liên quan đến du lịch cộng đồng, như: Du lịch dựa vào cộng đồng (Community-Based Tourism); Phát triển cộng đồng dựa vào du lịch (Community-Development in Tourism..., nhưng đều có một số vấn đề cơ bản giống hoặc tương đồng về phương pháp tổ chức, địa điểm, mục tiêu vị trí tổ chức phát triển du lịch và cộng đồng (Tổng cục Du lịch, 2019).

Theo Đặng Thị Diệu Trang (2013), du lịch dựa vào cộng đồng là sự trao quyền và tham gia của người dân địa phương vào quản lý và triển khai các hoạt động du lịch với mục đích giúp du khách khám phá những trải nghiệm độc đáo về sự đa dạng văn hóa của cộng đồng địa phương, tăng cường giao lưu văn hóa, khám phá thiên nhiên, làng nghề truyền thống, trải nghiệm cuộc sống lao động thường ngày của người dân địa phương. Với việc tham gia trực tiếp vào hoạt động du lịch, không gian sinh kế của người dân địa phương được mở rộng, họ có thêm cơ hội để có thêm việc làm, tăng nguồn thu nhập, cải thiện đời sống, nâng cao nhận thức văn hóa xã hội qua giao lưu, tiếp xúc với khách du lịch,

đồng thời giúp người dân địa phương ý thức hơn về giá trị văn hóa của cộng đồng mình, góp phần vào việc duy trì, bảo tồn văn hóa truyền thống địa phương.

Tổng quan nghiên cứu

Theo Fujun Shen (2009), khung sinh kế bền vững trong du lịch (SLFT - Sustainable Livelihoods Framework for Tourism) bao gồm các yếu tố: Vốn nhân lực; Vốn xã hội; Vốn tài nguyên tự nhiên; Vốn kinh tế; Vốn về thể chế.

Nghiên cứu của Mai Lê Quyên (2017) đưa ra khung lý thuyết phân tích các yếu tố tác động đến sự tham gia của cộng đồng trong phát triển du lịch, gồm: Nhận thức của người dân; Cơ chế chung và nguồn lực của hộ; Các yếu tố tổ chức hoạt động kinh doanh du lịch. Theo Nguyễn Đoàn Hạnh Dung, Trương Thị Thu Hà (2019), có 6 yếu tố ảnh hưởng đến quyết định tham gia của cộng đồng địa phương vào phát triển du lịch, gồm: Hiểu biết về du lịch địa phương; Thái độ với phát triển du lịch; Năng lực phục vụ du lịch; Khả năng ra quyết định; Sự công bằng và minh bạch; Vốn xã hội.

Nguyễn Thị Kim Thoa và Bùi Trọng Tiến Bảo (2020) cho rằng, có 5 yếu tố tác động đến Ý định tham gia vào du lịch cộng đồng, từ đó tác động đến quyết định tham gia vào quản lý du lịch cộng đồng, gồm: Kiến thức môi trường cho phát triển bền vững; Động cơ tham gia vào du lịch cộng đồng; Cảm nhận tác động kinh tế của du lịch cộng đồng; Cảm nhận tác động xã hội của du lịch cộng đồng; Cảm nhận tác động văn hóa của du lịch cộng đồng và biến trung gian Ý định tham gia vào du lịch cộng đồng.

Mô hình nghiên cứu đề xuất

Qua nghiên cứu lược khảo cơ sở lý thuyết về ý định tham gia của người dân trong phát triển du lịch dựa vào cộng đồng và các mô hình nghiên cứu liên quan, mỗi nghiên cứu có một danh sách các biến riêng, các biến này thay đổi tương ứng với phạm vi, lĩnh vực, mục tiêu của nghiên cứu và điều kiện thực tế tại không gian và thời gian nghiên cứu. Bên cạnh đó, nhóm tác giả nhận thấy có sự tương đồng với nhau của một số yếu tố. Chính vì vậy, nhóm tác giả sẽ gộp chung một số yếu tố tương đồng nhau lại thành một yếu tố lớn để tóm gọn hơn cho mô hình nghiên cứu của mình. Theo kết quả của các nghiên cứu trước đây cùng với các mô hình lý thuyết và tình hình thực tế tại nơi nghiên cứu, nhóm tác giả

đưa ra mô hình nghiên cứu đề xuất bao gồm 6 yếu tố ảnh hưởng đến ý định tham gia của người dân trong phát triển du lịch dựa vào cộng đồng tại Làng chài Mũi Né - Bình Thuận như Hình.

Phương pháp nghiên cứu

Nhóm tác giả thực hiện khảo sát đối với 250 người dân địa phương tại Làng chài Mũi Né - Bình Thuận nhằm xác định các yếu tố ảnh hưởng, cũng như mức độ ảnh hưởng của từng yếu tố đến Ý định tham gia của người dân địa phương trong phát triển du lịch dựa vào cộng đồng tại làng chài Mũi Né - Bình Thuận. Kết quả thu về được 220 phiếu khảo sát hợp lệ. Dữ liệu được mã hóa và được vào phần mềm SPSS 22 để xử lý. Khảo sát được thực hiện trong tháng 02/2022 (Bài viết sử dụng cách viết số thập phân theo chuẩn quốc tế).

KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU

Kết quả kiểm định độ tin cậy Cronbach's Alpha

Các thang đo được đánh giá độ tin cậy thông qua kiểm định Cronbach's Alpha. Thang đo sẽ được giữ lại và đưa vào các bước phân tích tiếp theo nếu hệ số Cronbach's Alpha > 0.6 (Nunnally và Bernstein, 1994) và có hệ số tương quan biến tổng > 0.3 (Nunnally, 1978; Peterson, 1994). Kết quả kiểm định Cronbach's Alpha cho thấy, có 1 thang đo CQ4 - Chính quyền địa phương có chính sách hỗ trợ vốn hoặc hỗ trợ vay vốn để người dân tham gia làm du lịch có Hệ số tương quan tổng biến phù hợp (Corrected Item-Total Correlation) là $0.249 < 0.3$, nên không đủ điều kiện để đưa vào phân tích nhân tố, do vậy nhóm tác giả sẽ loại nhân tố CQ4 ra khỏi bước phân tích nhân tố. Còn lại 34 thang đo thỏa mãn các điều kiện để đưa vào phân tích nhân tố khám phá (EFA).

Kết quả phân tích EFA

Kết quả phân tích EFA (Bảng 1) cho thấy, giá trị KMO = 0.827 nằm trong khoảng $0.5 < KMO < 1$, điều này chứng tỏ phân tích EFA là phù hợp. Đối với kiểm định Bartlett có giá trị Sig. = $0.000 < 0.05$, điều này thể hiện các biến có tương quan với nhau trong tổng thể (Hoàng Trọng và Chu Nguyễn Mộng Ngọc, 2008). Sau phân tích EFA lần 1, biến CQ3 đã bị loại khỏi mô hình nghiên cứu do có Hệ số tải nhân tố (0.596) và (0.575) lên cả hai nhóm. Kết quả phân tích EFA lần 2 (Bảng

BẢNG 1: KẾT QUẢ PHÂN TÍCH EFA

Tên biến	Nhân tố						Tên nhân tố
	1	2	3	4	5	6	
CQ1						.681	Sự hỗ trợ của của chính quyền địa phương
CO2						.862	
CO5						.840	
TD1			.832				Thái độ của người dân với phát triển du lịch địa phương
TD2			.861				
TD3			.786				
TD4			.788				
TD5			.811				
TN1		.842					Tiềm năng phát triển du lịch của địa phương
TN2		.841					
TN3		.812					
TN4		.813					
TN5		.856					
NL1	.953						Nguồn lực gia đình
NL2	.875						
NL3	.917						
NL4	.878						
NL5	.850						
LI1					.838		Lợi ích mang lại cho cộng đồng
LI2					.855		
LI3					.642		
LI4					.719		
LI5					.772		
VXH1				.685			Vốn xã hội
VXH2				.864			
VXH3				.828			
VXH4				.770			
VXH5				.675			
KMO							0.827
Eigenvalue							1.754
Phương sai trích							69.918%

BẢNG 2: KẾT QUẢ PHÂN TÍCH HỒI QUY

Mô hình	R	R ²	R ² hiệu chỉnh	Sai số chuẩn của ước lượng	Thống kê thay đổi					Hệ số Durbin-Watson
					R ² thay đổi	F thay đổi	df1	df2	Sig. F thay đổi	
1	.849 ^a	.661	.605	.434	.421	25.848	6	213	.000	2.009

ANOVA					
Mô hình	Tổng bình phương	ĐF	Bình phương trung bình	F	Sig.
1 Hồi quy	59.268	6	9.878	50.814	.000 ^b
Phần dư	60.197	213	.283		
Tổng	119.465	219			

Mô hình	Hệ số chưa chuẩn hóa		Hệ số đã chuẩn hóa	t	Sig.	Kiểm tra đa cộng tuyến	
	B	Độ lệch chuẩn				Beta	Độ chấp nhận
	(Hằng số)	0.313	0.344		0.911	0.003	
CQ	0.049	0.046	0.058	1.070	0.026	0.923	1.083
TD	0.104	0.044	0.124	2.349	0.020	0.974	1.026
TN	0.083	0.046	0.093	1.786	0.002	0.996	1.004
NL	0.012	0.044	0.014	0.265	0.001	0.932	1.073
LI	0.354	0.050	0.414	7.077	0.000	0.794	1.259
VXH	0.269	0.050	0.312	5.342	0.000	0.795	1.258

Nguồn: Tính toán của nhóm tác giả

1) cho thấy, các biến còn lại đều có hệ số tải > 0.3, do đó không có biến nào bị loại khỏi mô hình nghiên cứu. Giá trị tổng phương sai trích = 69.981% > 50%, nên đạt yêu cầu kiểm định, nghĩa là các biến quan sát giải thích được 69.981% độ biến thiên của dữ liệu.

Kết quả phân tích mô hình hồi quy tuyến tính

Kết quả phân tích EFA cho thấy, các biến quan sát được rút trích thành 5 yếu tố, bao gồm: Sự hỗ trợ của chính quyền địa phương (CQ); Thái độ của người dân với phát triển du lịch địa phương (TD); Tiềm năng phát triển du lịch của địa phương (TN); Nguồn lực gia đình (NL); Lợi ích mang lại cho cộng đồng (LI); Vốn xã hội (VXH). Kết quả phân tích mô hình hồi quy tuyến tính được thể hiện ở Bảng 2.

Như vậy, mô hình hồi quy đánh giá mức độ ảnh hưởng của các yếu tố tới Ý định tham gia của người dân địa phương trong phát triển du lịch dựa vào cộng đồng tại làng chài Mũi Né - Bình Thuận được viết lại như sau:

$$YDTG = 0.313 + 0.049 * CQ + 0.104 * TD + 0.083 * TN + 0.012 * NL + 0.354 * LI + 0.269 * VXH$$

KẾT LUẬN VÀ HÀM Ý CHÍNH SÁCH

Kết quả nghiên cứu cho thấy, có 6 yếu tố ảnh hưởng đến Ý định tham gia của người dân địa phương trong phát triển du lịch dựa vào cộng đồng tại Làng chài Mũi Né - Bình Thuận, gồm: Sự hỗ trợ của chính quyền địa phương; Thái độ của người dân với phát triển du lịch địa phương; Tiềm năng phát triển của du lịch địa phương;

Nguồn lực gia đình; Lợi ích mang lại cho cộng đồng và Vốn xã hội độ tin cậy 95%.

Dựa trên kết quả nghiên cứu, một số hàm ý chính sách thời gian tới cần thực hiện là: Nâng cao nhận thức và năng lực phục vụ du lịch cho cộng đồng; Tăng cường hoạt động đối thoại và gắn kết các bên liên quan là cộng đồng, chính quyền địa phương, các doanh nghiệp du lịch và các tổ chức phi chính phủ ngay từ lúc xây dựng kế hoạch cho đến toàn bộ quá trình triển khai thực hiện các chương trình hành động; Hoàn thiện chính sách quản lý (như quy chế phân phối lợi ích), hỗ trợ và khuyến khích cộng đồng tham gia phục vụ du lịch (như cơ hội tiếp cận vốn vay ưu đãi); Phát triển các sản phẩm du lịch hấp dẫn; Tăng cường xúc tiến, quảng bá du lịch địa phương (thông qua việc xây dựng nhãn hiệu tập thể cho làng du lịch, cải thiện kênh truyền thông qua internet và mạng xã hội, đẩy mạnh liên kết với các hiệp hội du lịch - lữ hành, các doanh nghiệp du lịch...) nhằm thu hút du khách để tạo cơ hội tham gia phục vụ du lịch cho người dân. □

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Tổng cục Du lịch (2013). *Bộ công cụ du lịch có trách nhiệm tại Việt Nam*, Chương trình phát triển năng lực du lịch có trách nhiệm với môi trường và xã hội do Liên minh châu Âu tài trợ
2. Võ Quế (2006). *Du lịch cộng đồng, lý thuyết và vận dụng tập 1*, Nxb Khoa học và Kỹ thuật, Hà Nội
3. Hoàng Trọng, Chu Nguyễn Mộng Ngọc (2005). *Phân tích dữ liệu nghiên cứu với SPSS*, Nxb Thống kê
4. Bùi Thị Hải Yến (2012). *Du lịch cộng đồng*, Nxb Giáo dục, Hà Nội
5. Nguyễn Đoàn Hạnh Dung, Trương Thị Thu Hà (2019). Sự tham gia của cộng đồng địa phương trong phát triển du lịch tại làng Thanh Thủy Chánh, Huế, *Tạp chí Khoa học Đại học Huế: Khoa học Xã hội Nhân văn*, số 6D, 101-119
6. Mai Lệ Quyên (2017). Các nhân tố tác động đến sự tham gia của người dân trong phát triển dịch vụ du lịch bổ sung tại các điểm di tích lịch sử văn hóa tỉnh Quảng Trị, *Tạp chí Khoa học Đại học Huế: Kinh tế và Phát triển*, số 5D, 95-106
7. Nguyễn Thị Kim Thoa, Bùi Trọng Tiến Bảo (2020). Nghiên cứu các yếu tố tác động đến ý định tham gia vào quản lý du lịch cộng đồng của người dân địa phương: Nghiên cứu điển hình tại vùng Đồng Tháp Mười, *Tạp chí Công Thương*, số 16/2020
8. Đặng Thị Diệu Trang (2013). *Du lịch dựa vào cộng đồng và vấn đề bảo tồn văn hóa địa phương*, truy cập từ <http://vanhoanghethuat.vn/du-lich-dua-va-o-cong-dong-va-van-de-bao-ton-van-hoa-dia-phuong.htm>
9. Fujun Shen (2009). *Tourism and the Sustainable Livelihoods Approach: Application within the Chinese context*, A thesis of Doctor of Philosophy, Lincoln University
10. Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory*, 2nd Edition, McGraw-Hill, New York
11. Nunnally, J. C., and Bernstein, I. H. (1994). The Assessment of Reliability, *Psychometric Theory*, 3, 248-292
12. Peterson, R. A. (1994). A Meta-Analysis of Cronbach's Coefficient Alpha, *Journal of Consumer Research*, 21, 381-391
13. Sally Asker, Louise Boronyak, Naomi Carrard and Michael Paddon (2010). *Effective Community Based Tourism: A Best Practice Manual*, Sustainable Tourism Cooperative Research Centre 2010 Published, Australia